

10. Иноземцев В. Глобализация: иллюзии и реальность/ В. Иноземцев// Свободная мысль. – 2000. – № 1. – с.26–36.
11. Сорос Дж. Про глобалізацію / Дж. Сорос. –К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. – С.7.
12. Уткин А. И. Глобализация: процесс и осмысление / А. И. Уткин. – М. : Логос, 2001. – 254 с.
13. Robertson R.. Globalization: Social theory and global culture/ R. Robertson. – L, Sage, 1992. –240 p.
14. Толстоухов А. В. Глобалізація. Влада. Еко-майбутнє /А. Толстоухов. – К.: Вид-во ПАРАПАН, 2003. – 308 с.;
15. Лукашук И. И. Глобализация, государство, право, XXI век. – М.: Проспект, 2000. – С. XII.
16. Кашанина Т. В. Структура права. – М.: Проспект, 2013. – 584 с.
17. Азроянц З. Глобализация: катастрофа или путь к развитию. Современные тенденции мирового развития и политические амбиции. – М.: Издательский дом «Новый век», 2002. – С.132–134.
18. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС : загальнонотеретичний аналіз / І. В. Яковюк. – Х. : Право, 2013. – 760 с.

І. Б. Кудас¹

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА РОЗВИТКУ (ОЕСР): МІСЦЕ ТА РОЛЬ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ІНТЕГРАЦІЇ

Для сучасної міжнародної системи, останнім часом, стали характерними інтеграційні процеси, які приводять до створення різноманітних інтеграційних структур. Такі структури сьогодні класифікуються дослідниками за різними ознаками [1]. Інтеграція, яка в перекладі з латинської означає взаємопереплетіння, об'єднання окремих частин в єдине ціле, сьогодні є явищем багатоаспектним та стосується всіх сфер міжнародних відносин, включаючи міжнародну економічну систему. Економічна інтеграція, як частина універсальної світової інтеграції, сьогодні активно здійснюється на всіх світових континентах.

¹ Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

За загальними підрахунками, сьогодні в світі нараховується близько ста регіональних та субрегіональних інтеграційних об'єднань.

Європейська інтеграція, «як магістральний напрям розвитку континенту», займає своє особливе місце в світових інтеграційних процесах. Від часу свого заснування 1957 року Європейський Союз перетворився на один з найпотужніших фінансово-економічних і політичних центрів світу, ключовий компонент європейської безпеки, ядро системи європейських цінностей і стандартів. Європейська інтеграція – це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентної спроможності товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС. За загальною точкою зору, початок європейської інтеграції пов'язують з Римським договором про заснування Європейського економічного співтовариства 1957р. Але початок європейської інтеграції розпочався майже на десять років раніше.

У 1947 р. майбутній держсекретар США Дж. Маршалл, виступаючи в Гарварді, запропонував план відбудування зруйнованої у Другій світовій війні європейської економіки. Для розумного і ефективного використання коштів було створено Європейську Організацію Економічного Співробітництва (ОЕС) [2, с. 9]. Мотивація, яка веде до створення міжнародної організації, теж різноманітна, як і можливі задачі вказаної організації, відмічає Вольфганг Граф Вітцтум [3, с. 360]. Цю тезу підтверджує практика. У ході реалізації плану Юнга після Першої світової війни 20 січня 1930 р., відповідно до міжурядових угод було засновано Банк Міжнародних розрахунків. Основна мета його створення полягала у врегулюванні проблем платежів Німеччини. Сьогодні БМР – це своєрідний форум, що сприяє міжнародному співробітництву банків.

ОЕС виникла в 1948р. під керівництвом французького економіста Роберта Марджоліна для допомоги у керівництві здійсненні Плану Маршалла для економічної реконструкції Європи після Другої Світової Війни. Підписання 16 квітня 1948 р. в Парижі Конвенції про європейську економічну співпрацю можна вважати першим кроком на шляху до європейської міждержавної економічної інтеграції. Цей документ складається з преамбули та 28 статей. Він набрав чинності 1 липня 1948 р. після його ратифікації європейськими державами. У відповідності до ст. 1 зазначеної Конвенції була започаткована Організація Європейського Економічного Співробітництва (ОЄЕС). Дана організація, насамперед,

була створена для ефективного розподілення фінансової допомоги, яку надавали США з метою відновлення економіки європейських держав. До цієї організації входило 18 держав, таких як: Австрія, Бельгія, Данія, Франція, Греція, Ісландія, Ірландія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Норвегія, Португалія, Швеція, Швейцарія, Туреччина, Сполучене Королівство та Західна Німеччина (спочатку була представлена британською, американською, та французькою окупаційними зонами), Вільна територія Трієст (до 1954, коли більша її частина повернулась під італійський суверенітет). Інтеграційні процеси спочатку торкнулися таких сфер як нафтового, електричного, та вугільного секторів енергетики. У 1948 р. були утворені три робочі комітети у питаннях нафтового, електричного, та вугільного секторів енергетики, метою яких було знайти шляхи найбільш ефективного розподілення енергетичних ресурсів та сприяти технологічному розвитку. У 1957 р. було створено Агенцію з ядерної енергетики, метою якої було узгодження програм з ядерної енергетики між державами-членами, із започаткуванням спільних проєктів у цій сфері. К кінцю 50-х рр. XX ст. зазначені в Конвенції цілі були реалізовані в межах інших об'єднань (Європейське Співтовариство Вугілля та Сталі, Європейське Економічне Співтовариство, Європейське Співтовариство з Атомної енергетики, Європейська Асоціація Вільної Торгівлі) і діяльність ОЄЕС втратила свою актуальність. За цих обставин, з вересня 1961 р., вона була переформатована у Організацію Економічного Співробітництва та Розвитку.

Сьогодні не безпідставно вважається, що ОЄЕС стала школою міжнародного співробітництва, де європейські політики набували навичок спільного опрацювання й прийняття наднаціональних рішень. Існування ОЄЕС зіграло велику роль у процесі відновлення європейської міждержавної економічної інтеграції після періоду економічного ізоляціонізму, протекціонізму та меркантилізму, які супроводжували європейські міждержавні відносини у період між двома світовими війнами.

Розуміючи, що міжнародні організації сьогодні фактично виступають інституціональною основою міжнародної інтеграції, інтеграційні процеси пов'язують з такими організаціями як МВФ, ЕС, ЕБРР, НАФТА, МБРР, проте ОЕСР зустрічаємо лише зрідка [4, 5, 6, 7]. Але з іншого боку, існує умовний поділ світу на 2 частини. Першу утворюють країни, які входять в Організацію економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), а другу – всі інші. ОЕСР – це товариство «багатих» країн, які поділяють

спільні ідеї. Його країни-члени виробляють 2/3 світових матеріальних цінностей та послуг. Тому не дарма її прозвали «клубом багатих країн». Крім того ОЕСР називають лабораторією ідей та центром спостереження. Головною вимогою до членства є дотримання принципів ринкової економіки та демократичного плюралізму.

Правовою підставою діяльності Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) є Конвенція про Організацію економічного співробітництва та розвитку, яка була підписана 14 грудня 1960 в Парижі, але вступила у дію 30 вересня 1961 (далі-Конвенція). В преамбулі Конвенції держави – учасниці зазначили наступне: «ВИЗНАЮЧИ, що економічний підйом і прогрес Європи, в яких їх участь в Організації європейського економічного співробітництва внесла значний внесок, відкрили нові перспективи для зміцнення цієї традиції і її поширення на нові цілі і більш широкі завдання; будучи переконані в тому, що розширення співробітництва внесе важливий внесок у мирні і гармонійні взаємини між народами всього світу; погодили таким чином, наступні положення для відтворення Організації європейського економічного співробітництва у вигляді Організації економічного співробітництва та розвитку» [8].

Сьогодні Організація об'єднує 34 найбільш економічно розвинених країн світу – серед яких більшість держав Європейського Союзу, а також Мексика, США, Фінляндія, Чилі, Швейцарія, Японія та інші. 70 країн мають статус партнерів ОЕСР, беручи участь у багатьох сферах її діяльності. Таким чином, ОЕСР сьогодні перетворилась з європейської організації на світову. За впливом ОЕСР, незважаючи на досить невелику кількість держав-членів, належить до трійки провідних світових економічних установ, поряд з МВФ та Світовим банком.

Конвенція не містить чітких умов для членства в ОЕСР.

Відповідно до ст. 16 Конвенції Рада може прийняти рішення про те, щоб запропонувати уряду будь-якої країни підготуватися до прийняття зобов'язань щодо членства для цілей приєднання до цієї Конвенції. Такі рішення приймаються одногосно, за умови, що в кожному конкретному випадку Рада може одностайно ухвалити рішення, що санкціонує утримання при голосуванні. Цілі Організації згідно зі ст. 1 Конвенції економічного співробітництва і розвитку полягають у тому, щоб заохочувати політику, спрямовану на:

а) досягнення максимального, сталого економічного зростання і зайнятості та підвищення рівня життя в країнах-членах, забезпечуючи при

цьому фінансову стабільність, і, таким чином, на сприяння розвитку світової економіки;

б) сприяння ефективному розвитку економіки в країнах-членах і в країнах, що не є членами, в процесі економічного розвитку;

с) сприяння розширенню світової торгівлі на багатосторонній, недискримінаційній основі у відповідності з міжнародними зобов'язаннями.

Вищим органом ОЕСР є Рада, до складу якої входять по одному представнику від кожної країни-члена ОЕСР та представник Європейської Комісії. Секретаріат ОЕСР розміщується у Парижі. Керує Секретаріатом Генеральний секретар, якому допомагають 4 його заступники. Генеральний секретар головує в Раді ОЕСР, забезпечуючи таким чином зв'язок між державами-учасницями. Функціональними структурними підрозділами ОЕСР є комітети, до складу яких у якості експертів входять представники галузевих міністерств та відомств держав-членів, а також не членів ОЕСР. Серед яких Комітет з питань державного управління, інвестиційний комітет, Комітет з політики територіального розвитку, Комітет з конкуренції, Комітет з питань туризму, Комітет з питань сприяння розвитку, Комітет з питань фінансових ринків, Комітет з питань фінансових справ, Комітет з питань освітньої політики.

У рамках комітетів створюються робочі групи зі спеціалізованих питань: Робоча група з суднобудування, Робоча група з питань розвитку малого і середнього бізнесу та підприємництва, Керуюча рада Міжнародного енергетичного агентства (МЕА).

Сьогодні комітетів разом з робочими групами створено майже 200. За статистикую в їх роботі приймає участь біля 20000 експертів щорічно. Рішення комітетів конфідційні та приймаються консенсусом. Організаційно до ОЕСР входять також напівавтономні структури, зокрема, Міжнародне енергетичне агентство, [9] Агентство ОЕСР з ядерної енергетики, Європейська конференція міністрів транспорту, Центр розвитку, Центр з питань досліджень та інновацій в галузі освіти, Клуб Саеля. Фінансування ОЕСР забезпечується країнами-членами організації.

Відповідно до ст. 20 Конвенції загальні витрати, затверджені Радою, розподіляються відповідно до шкали, встановленої Радою. Розмір внеску кожної з країн до бюджету визначається за формулою, яка враховує «вагу економіки» цієї країни. Найбільший розмір внеску здійснюється США, які формують близько 22% бюджету цієї організації, на другому місці за розміром членського внеску – Японія (13%), на третьому

місці – Німеччина (8%). На відміну від Світового Банку та Міжнародного валютного фонду, ОЕСР не надає фінансування. Організація не виділяє грошові кошти у тій чи іншій формі ні своїм членам, ні країнам, які з нею співпрацюють. За погодженням з Радою, країни можуть фінансувати окремі програми та проекти шляхом виділення грантів. Необхідний обсяг річного бюджету організації та програма її роботи визначаються країнами-членами ОЕСР на засіданнях Ради.

ОЕСР має компетенцію, яка характерна для сучасних міжнародних організацій. Згідно ст. 6 Конвенції рішення приймаються одностайно, кожен член організації має один голос. На відміну від МВФ та МБРР в ОЕСР зважене голосування відсутнє.

Від самого початку існування ОЕСР її діяльність спрямовується на зміцнення й підвищення ефективності економік держав-членів, покращення соціально-економічних умов та ситуації із зайнятістю, забезпечення економічного зростання як індустріально розвинутих країн, так і тих, що розвиваються. ОЕСР надає урядам цих країн рекомендації по вивченню, розробці та покращанню соціально-економічної політики. Вони включають в себе позитивний досвід, намагаються знайти шляхи вирішення спільних проблем, скоординувати внутрішню та міжнародну політику, які, особливо в час глобалізації економіки, мають формувати все більше і більше однорідний ансамбль. Дискусії в рамках ОЕСР можуть розгортатися навколо чисто формальних рішень, наприклад, введення суперечливих юридичних норм, які заважають вільному переміщенню капіталів та послуг, виробленню заходів по боротьбі з корупцією або забороні державних субсидій у суднобудівництві. Але більш часто такі дискусії дозволяють урядам бути більш поінформованими з тим, щоб потім в національних рамках приймати рішення по всіх аспектах державної політики та краще відчувати їх вплив на міжнародну спільноту. Вони дають можливість пізнавати і діяти з урахуванням думок інших країн.

Організація є місцем вивчення та дискусій і здійснює пошуки та аналіз, які допомагають урядам визначити стратегію виходу на формальні угоди між країнами-членами і які будуть реалізовуватися національними інституціями чи в інших міжнародних домовленостях. Ця часто непомітна робота, на думку країн-членів ОЕСР, є основною і дуже ефективною, оскільки, починаючи зі збору та аналізу даних і до колективної дискусії щодо політики, яка проводиться. Взаємне вивчення урядами,

багатостороннє спостереження та здійснення відповідного тиску (погоджуйтеся чи реформуйтеся) є найефективнішими засобами ОЕСР.

Визначаючи перешкоди на шляху ефективності, зростання та інновацій, ОЕСР часто спонукає уряди приймати складні політичні рішення з тим, щоб підвищити ефективність їх економік. Дискусії, які іноді виникають в надрах самої ОЕСР, приводять до угод між урядами щодо застосування єдиних «правил гри» в питаннях міжнародного співробітництва. Ці дискусії можуть також вилитися або у формальні угоди, наприклад, щодо боротьби з корупцією, експортних кредитів, руху капіталів, прямих іноземних інвестицій, або у норми та моделі міжнародної фінансової політики чи рекомендації та директиви щодо захисту навколишнього середовища [10].

В ОЕСР не видаються зобов'язуючі резолюції, натомість, розробляються рекомендації для урядів держав світу щодо удосконалення соціально-економічної політики. Ці рекомендації поєднують у собі позитивний досвід, допомагають знайти шляхи вирішення спільних проблем, скоординувати внутрішню та зовнішню політику. Крім того, на ОЕСР покладено функції розробки науково-технічної політики, а також вирішення соціальних питань. Статистичні дані ОЕСР є першочерговим пріоритетним джерелом для урядів та неурядових фінансових, економічних, інвестиційних, промислових установ. Країни-члени ОЕСР застосовують єдину методологію, що дозволяє використовувати її як надійний інструмент аналізу та прогнозу розвитку глобальної економіки.

Діяльність ОЕСР також спрямовується на надання допомоги країнам – членам для підвищення рівня їх економічного та соціального розвитку; сприяння економічному зростанню країн, що розвиваються, шляхом надання технічної допомоги; налагодження відносин з органами державної влади всіх рівнів країн – членів; підтримка зв'язків з іншими міжнародними організаціями для забезпечення ефективної співпраці та співробітництва з регіональними економічними організаціями; усунення перешкод в обміні товарами (послугами, роботами); надання допомоги в професійній підготовці кадрів у сфері науки й техніки.

ОЕСР постійно розширює географічне поле своєї діяльності та активно співпрацює з державами світу, які не є членами організації, у рамках спеціалізованих програм, міжнародних заходів тощо. У 1998 році у рамках ОЕСР був створений Центр зі співробітництва з державами, що не є членами організації. Така співпраця направлена на сприяння економічній інтеграції

шляхом передачі цим країнам досвіду ОЕСР, а також знань та позицій держав-членів з найважливіших питань міжнародного співробітництва. Співробітництво між Україною та ОЕСР започатковано у 1997 році шляхом підписання Кабінетом Міністрів України та ОЕСР Угоди щодо привілеїв, імунитетів та пільг, які надаються ОЕСР на території України. У 2003 р. Урядом України створена міжвідомча Координаційна рада у зв'язках з ОЕСР. Міномрозвитку України співпрацює з ОЕСР у рамках виконання Євразійської програми конкурентоспроможності (проект ОЕСР «Стратегія секторної конкурентоспроможності для України»). У лютому 2013 Кабінет Міністрів України затвердив план дій щодо поглиблення співробітництва між Україною та Організацією економічного співробітництва та розвитку на 2013–2016 роки. Представники України беруть участь у заходах, що проводяться ОЕСР для країн, що не є членами цієї організації.

Сьогодні, Україна тісно співпрацює з ОЕСР в статусі асоційованого члена в рамках Комітету зі сталі, Глобального форуму ОЕСР з прозорості та обміну інформацією для податкових цілей; в статусі учасника (спостерігача) в рамках Комітету з конкуренції, Комітету з питань державного управління, Робочої групи з питань розвитку малого і середнього бізнесу та підприємництва, бере участь у заходах Міжнародного транспортного форуму (МТФ), Міжнародного енергетичного агентства (МЕА), приєдналася до Насінневих схем ОЕСР по сортовій сертифікації насіння зернових, кукурудзи та сорго, у 2013 році Україна набула членства у Глобальному форумі з транспарентності та обміну інформацією для податкових цілей в рамках ОЕСР.

Крім того, ОЕСР проводить регулярні експертні огляди (Peer Review) у країнах-членах і у виняткових випадках – країнах, які не є членами Організації. Проведення кожного подібного огляду ОЕСР в Україні сприяє поглибленню співробітництва з ОЕСР. Крім того, огляди мають велике практичне значення, оскільки містять конкретні рекомендації щодо покращення державної політики у певній сфері. Експертами ОЕСР в Україні проводились огляди починаючи з 2007р., серед яких Економічний огляд України; Огляд конкурентної політики України; Огляд аграрної політики; Огляди інвестиційної політики України; Огляд секторної конкурентоспроможності України; Огляд енергетичної політики України; Територіальний огляд ОЕСР по Україні; Погляд на Уряд [11].

12 березня 2014 року Рада ОЕСР прийняла рішення щодо поглиблення співпраці з Україною шляхом надання досвіду Організації для вирі-

шення існуючих питань у сфері державного управління нашої держави та проведення необхідних реформ. 7 жовтня 2014 року у штаб-квартирі ОЕСР в Парижі підписано Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та ОЕСР щодо поглиблення співробітництва, що визначає пріоритетні сфери та форми співробітництва з ОЕСР на дворічний термін, зокрема: розвиток малих та середніх підприємств (МСП); боротьба з корупцією; державне управління; розвиток секторної конкурентоспроможності, в тому числі в галузях сільського господарства і зеленої економіки; управління державними підприємствами; удосконалення системи податкового адміністрування; розвиток статистики тощо [12].

Пріоритетними напрямками співробітництва між Україною та ОЕСР залишається завершення в середньостроковій перспективі процедури приєднання до Декларації ОЕСР про міжнародні інвестиції і багатонаціональні підприємства та набуття членства в Інвестиційному комітеті ОЕСР, набуття членства в Комітеті з конкуренції ОЕСР, залучення експертної допомоги ОЕСР у впровадженні Антикорупційної стратегії на 2014–2017 роки; впровадження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування; організації підготовки, перепідготовки та підвищенні кваліфікації з питань, пов'язаних із запобіганням корупції, проведення консультацій щодо співпраці з Робочою групою з боротьби з хабарництвом в міжнародних комерційних операціях ОЕСР, продовження співпраці у рамках програми SIGMA з питань реформування державного управління, управління державними фінансами, спрощення чинної нормативної бази та інші. Продовження реалізації III фази проекту ОЕСР «Стратегія секторної конкурентоспроможності для України» Євразійської програми конкурентоспроможності, в рамках якого мають бути впроваджені рекомендації ОЕСР, спрямовані на удосконалення державної політики та покращення інвестиційної привабливості секторів з високим потенціалом підвищення конкурентоспроможності: агропромислового комплексу, виробництва альтернативних джерел енергії на основі біомаси, а також у сфері енергоефективності. Реалізація проекту ОЕСР «Створення умов для започаткування схеми гарантування кредиту для малих і середніх підприємств в агробізнесі» в рамках Євразійської програми конкурентоспроможності; проведення обстеження МСП у регіонах України, аналіз напрямів державної політики та підготовка рекомендацій щодо інструментів регуляторної, інформаційної та фінансової політики на підтримку екологі-

зації МСП у рамках реалізації проекту ОЕСР «Екологізація діяльності малих і середніх підприємств» програми «Екологізація економіки країн Східного партнерства Європейського Союзу» (ЕaP GREEN) (започаткованого в грудні 2014 року).

На сьогодні підтверджено налаштованість ОЕСР на поглиблення співробітництва з Україною, а також наголошено на важливості для України залучення найкращих світових практик, які поширює ОЕСР, для реформування нашої країни.

Таким чином, ОЕСР як міжнародна економічна організація, відіграє свою власну роль в міжнародній економічній системі. фактично є не фінансовим, а інтелектуальним клубом та сприяє більш повній інтеграції країн, що не входять до її складу, в глобальну світову економічну систему.

Література:

1. Овчаренко Н. Е. Модели современных интеграционных процесов. (Некоторые вопросы теории международных отношений. Сб. ст. – М., 1995. – С. 109–117.

2. Татам А. Право Европейского Союза. /А. Татам.:К:Абрис, 1998, – 423с.

3. Вольфганг Граф Витцтум и др. Международное право/ Витцтум В. Г.-Москва-Берлин, Инфотропик Медиа. – 2011. – 961 с.

4. Право международных организаций. Учебник., под ред. А. Х. Абашидзе., М., Юрайт, 2014. – 720 с.

5. Міжнародне публічне право. Підручник. – К; Знання, 2012. – 437 с.

6. Шумилов В. М. Международное экономическое право/ В. Л. Шумилов. – М. : Юрайт, 2014. – 612 с.

7. Чубарев В. Л. Міжнародне економічне право/ В. Л. Чубарев: Підручник. – К: Юрінком Інтер, 2009. – 367 с.

8. КОНВЕНЦИЯ об Организации экономического сотрудничества и развития. [Електрон. ресурс] – Режим доступа: www.oecd.org

9. Scott Richard. History of the IEA: The First 20 Years. – OECD/IEA, 1994. – Vol. Volume I: Origins and Structure. – ISBN 92-64-14059-X

10. The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) [Електрон. ресурс] – Режим доступа: <http://www.oecd.org/about/>

11. Співробітництво в рамках Організації Економічного співробітництва та розвитку. [Електрон. ресурс] – Режим доступа: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations/oesr>

12. Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та ОЕСР щодо поглиблення співробітництва від 7.10.2014р. [Електрон. ресурс] – Режим доступа: ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU14142.html